

Kirja-arvosteluja

Lukuelämys rahasta ja rahapolitiikasta

Juha Tarkka: *Raha ja rahapolitiikka*, Gaudemus, Gummeruksen Kirjapaino, Jyväskylä 1993. 384 s

Tutustuin Juha *Tarkan* uuteen kirjaan jo sen käsikirjoitusvaiheessa joutuessani opettamaan rahateoriaa, ja saatoin hyödyntää sitä luentoja valmistellessani ja "testata" sitä opiskelijoihin. Esittelen ja arvioin kirjaa seuraavassa myös tältä pohjalta. Onhan kyseessä suomalaista lukijaa ajatellen laadittu kansantalouden perusteos, jollaisilla opiskelijoita ei meillä juurikaan hemmotella.

Juha *Tarkan* kirja on monipuolinen kuvaus rahateorian ja rahapolitiikan perusteista. Sujuva ja selkeä esitys saavat nämä varsin vaikeina pidetyt asiat tuntumaan ymmärrettäviltä.

Kirjan luvuissa 2 ja 3 tarkastellaan rahan "olemusta" ja rahajärjestelmiä. Niistä löytyy vastaus esimerkiksi kysymykseen, miksi raha on järkevää valita numeraireksi. Niistä voi myös tarkistaa erilaisten rahan määrää kuvaavien mittarien sisällön ja tutustua rahaindeksiin ja vaikkapa *Greshamin* lakiin. Mielenkiintoista on myös mm. oppia tietämään, että Euroopassa on toki ennen EMU-suunnitelmiakin ollut rahaunionieja – muun muassa Ranskan, Belgian, Italian ja Sveitsin vuonna 1865 solmima niin sanottu latinalainen rahaliitto, johon myöhemmin liittyivät myös Espanja, Kreikka ja Romania. Jos toisaalta on ihmetelty Bundesbankin vahvaa inflaatiokammosa, voi sillekin löytyä ymmärtämystä kun lukee, miten huikeita

inflaatiolukuja Saksassa oli esimerkiksi 1920-luvulla.

Kirjan neljäs luku tarkastelee rahoitusmarkkinoita. Tämä luku on kirjan suppein luku, mikä osittain on ymmärrettävää kun kirjan pääpaino on rahan ja rahapolitiikan selvitelyssä. Lisäksi rahoituksenvälityksen teoria on edelleen suhteellisen kehittymätöntä ja eri maiden rahoitusinstituutiot erilaisten perinteittensä vuoksi ovat poikkeavia. Toisaalta kun juuri rahoitusmarkkinat sekä länsimaissa että entisissä sosialistisissa maissa ovat kokemassa suuria muutoksia, jotka heijastuvat myös rahapolitiikan hoitoon ja rahoitusmarkkinoiden valvontaan, kritiikkiä voisi kirjoittajalle tuoda juuri tämän alueen hienoisesta laiminlyönnistä.

Kirjan luvussa 5 tarkastellaan pankkeja ja rahan tarjontaa – kerroinanalyysiä ja myös keskuspankin roolia. Keskuspankkirahan tarjonta on esitetty havainnollisesti samoin kuin seignioragetulon kertyminen valtiolle ja mahdollisuudet setelirahoitukseen. Erityisen mielenkiintoinen ja keskuspankin toiminnan ymmärtämystä lisäävä on katsaus keskuspankkitoiminnan historiaan. Mikä on diskonttoron historia? Miksi siirryttiin avomarkkinaoperaatioihin? Mallit on haettu mistäpä muualta kuin Englannin pankista, jonka merkitys rahapolitiikan ja pankkitoiminnan edelläkävijänä käy kirjasta hyvin esille. Myös Suomen Pankin rahapolitiikalle löytyy jaksosta mielenkiintoista perspektiiviä: Anders *Chydenius* esitti vuoden 1765-66 valtiopäivillä palaamista paperikannasta hopeakantaan ja samalla 50 prosentin

devalvaatiota, mutta ei saanut vastakaikua vaan hänet erotettiin valtiopäiviltä. Kymmenen vuotta myöhemmin Chydeniuksen ehdotus kuitenkin toteutettiin epäonnistuneen revalvaatioyrittäksen jälkeen.

Luvussa 6 rahan kysyntäteoriat on esitelty pedagogisesti erittäin hyvin. Se päättää kirjoittajan tekemän jaottelun mukaisesti kirjan rahan "partiaaliseen" tarkasteluun keskittyvän osan.

Kirjan loppuosan – lukujen 7-9 – tarkastelukulma on kokonaistaloudellinen. Opiskelijat ovat – etenkin opiskelun alkuvaiheessa – hämmentyneitä, mitkä ovat eri teorioiden erot ja miten eri koulukuntien lähestymistapoja rahapolitiikkaan tulisi arvioida. Näissä luvuissa Juha Tarkka on käynyt täsmällisesti läpi keskeisiä käsitteitä ja koulukuntien keskeisiä väitteitä. Jokapäiväisessä taloussanastossakin esille tulevien klassisten pariteettien esittely ja johtaminen on tehty lyhyesti ja ytimekkäästi. Pariteettien voimassaoloa arvioidaan myös kuvien perusteella. Tällä tavoin tulee myös pohdituksi opiskelijoiden usein esittämää kysymystä siitä, onko kansantaloustiede mistään asiasta yksimielinen.

Kirja etenee loogisesti esittelemällä seuraavaksi keynesiläisen rahateorian perusteet. Inflaatio-odotusten erilainen merkitys koron määräytymiselle keynesiläisessä ja klassisessa mallissa on tuotu erittäin hyvin esille samoin kuin IS-LM -mallin formaalit ratkaisut.

Inflaatioteorian merkitys keynesiläisen ja klassisen rahateorian kannalta on esitelty luvussa 9, joka esittelee rationaalisia odotuksia ja rahapolitiikan strategisia ongelmia painottavia lähestymistapoja. Kirjasta selviää, mitkä oletukset ovat keskeisiä pohdittaessa mm. monetaristien ja rationaalisten odotusten koulukunnan edustajien käsityksiä rahapolitiikan tehokkuudesta.

Nykyisessä keskustelussa usein esiintuodulle rahapolitiikan uskottavuudelle saadaan tässä luvussa teoreettista taustaa. Uskottavuuteen liittyvää varsin hankalaa aikakonsistenssin käsitettä havainnollistetaan kirjassa hausalla esimerkillä joululahjojen käytöstä lasten kasvattamisessa. Joululahjoilla kiltteyden ostaminen ei yleensä onnistu koska vanhempien toimintatapa ei ole aikakonsistentti. Lapset tietävät, että he saavat lahjoja joka tapauksessa, sillä vanhempien tiukka uhkaus lahjoita jättämisestä ei enää ole perinteistä joulua arvostaville vanhemmille mieluisin aaton tullen.

Käsiini joutui kerran sattumalta Paavo *Korpisaaren* 1920-luvulla kirjoittamat kirjat *Raha* (vuonna 1923) ja *Raha ja pankit* (vuonna 1929). Ihastuin niihin kovasti. Juuri tällaisia laajaan lukeneisuuteen perustuvia ja ilmiöiden ymmärtämiseen pyrkiviä kirjoja modernisoituna kaipaisin valottamaan rahan olemusta ja rahapolitiikan teoreettisia perusteita suomalaiselle lukijalle. Juha Tarkan uusi kirja on mielestäni tällainen. Se antaa lukijalle avaimet ymmärtää rahaa ja rahapolitiikan perusteita syvällisemmin. Pyrkimyksensä mukaisesti Juha Tarkka on onnistunut esittelemään tärkeimpiä rahateoreettisen tutkimuksen käyttämiä käsitteitä ja teoreettisia analyysivälineitä suhteessa niiden historialliseen taustaan. Juuri historiallinen suhteuttaminen tekee kirjan erityisen luettavaksi ja opettavaksi ja tuotti jo ennakkotutustumisella opiskelijoille ja minulle useita ahaa-elämyksiä. Suosittelen kirjaa kaikille talouspolitiikasta kiinnostuneille – sekä aloittelijoille että aiheeseen jo perehtyneille. Juha Tarkan kirja on kulttuuriteko.

Sinikka Salo